

Případy komisaře Wallandera

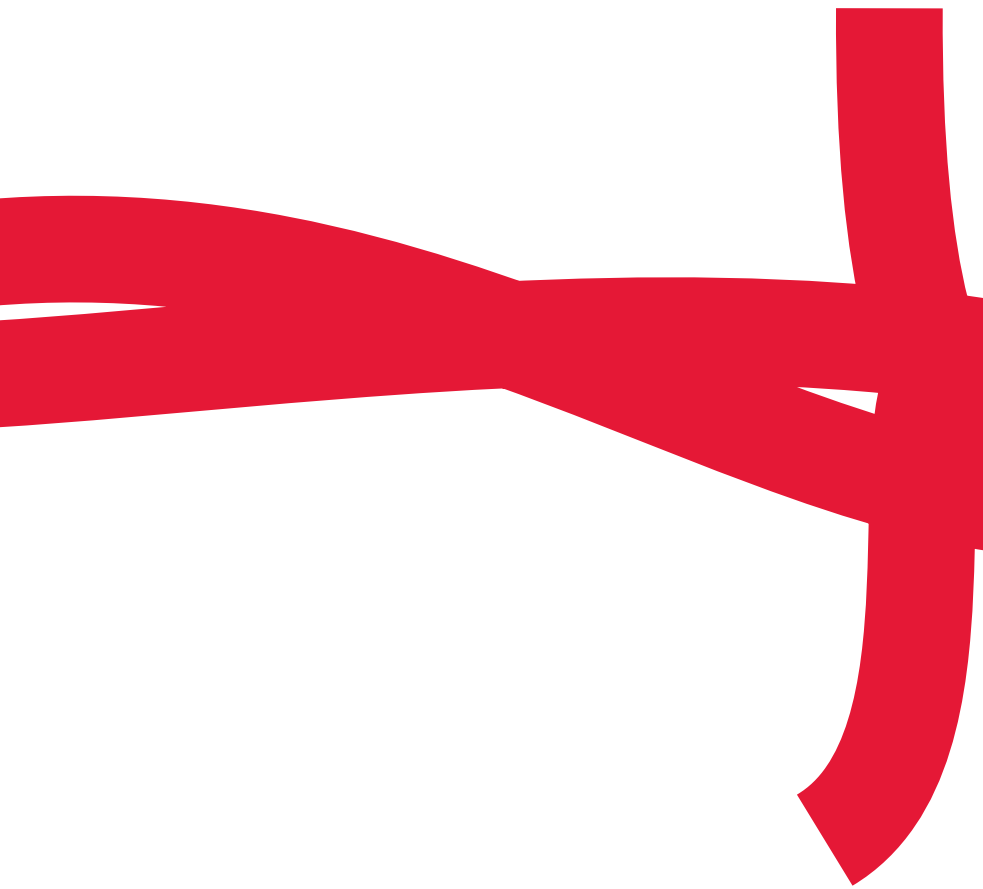
henning
mankell

KRIMI román HOST

bílá lvice

bílá Ivica

henning
mankell

KRIMI román HOST

bílá Ivica

Brno 2014

Henning Mankell

Den vita lejoninnan

Copyright © Henning Mankell, 1993

Published by agreement with Leopard Förlag, Stockholm
and Leonhardt & Høier Literary Agency A/S, Copenhagen

Translation © Helena Stiešsová, 2014

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2014
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-7491-229-0 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7491-230-6 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7491-231-3 (Formát PDF pro čečcky)

ISBN 978-80-7491-232-0 (Formát MobiPocket)

Mým přátelům v Mosambiku

„Dokud budeme v naší zemi měřit význam člověka podle barvy jeho pleti, budeme dál trpět tím, co Sokrates nazývá lží v hloubi naší duše.“

Premiér Jihoafrické republiky Jan Hofmeyr, 1946

„*Angurumapo simba, mcheza nani?*“

(Kdo má odvahu si hrát, když zařve lev?)

Africké přísloví

prolog // jižní afrika, 1918

V podvečer 21. dubna 1918 se v jedné nenápadné kavárně ve čtvrti Kensington v Johannesburgu sešli tři mladí muži. Nejmladší z nich byl čerstvě devatenáctiletý Werner van der Merwe. Nejstaršímu Henningu Klopperovi bylo dvaadvacet. Třetí mladík se jmenoval Hans du Pleiss a chybělo mu jen několik týdnů do jednadvacátých narozenin. Na schůzce chtěli naplánovat oslavu. Žádného z nich by ani ve snu nenapadlo, že se jejich setkání v kensingtonské kavárně zapíše do historie. Na oslavu narozenin ten podvečer řeč nepřišla. Henning Klopper totiž přišel s návrhem, který měl v budoucnu změnit celou jihoafrickou společnost. Avšak ani on neměl představu, jaký rozsah či důsledky bude jeho nahrubo načrtnutá idea mít.

Mladíci byli každý jiný, měli rozdílné povahové rysy i odlišnou náuru. Ale něco je spojovalo. Něco naprosto zásadního. Byli to *boere*. Búrové náležející ke starým rodům, které se do Jižní Afriky dostaly s velkou vlnou přistěhovalců z řad nemajetných holandských hugenotů na konci sedmnáctého století. Když zesílil vliv Angličanů a nakonec vyústil v otevřený útisk, vydali se Búrové na dlouhou pouť do vnitrozemí, vstříc nekonečným pláním provincií Transvaal a Oranž. Pro tři mladíky, stejně jako pro ostatní Búry, byla svoboda a nezávislost klíčová, aby si zachovali svůj jazyk a kulturu. Svoboda jim zajišťovala, že nedojde k nežádoucímu splynutí s nenáviděným anglickým obyvatelstvem, a už vůbec ne ke smíšení s původními černošskými kmeny nebo indickou menšinou, která žila především z obchodu v přístavních městech Durban, Port Elizabeth a v Kapském Městě.

Henning Klopper, Werner van der Merwe a Hans du Pleiss byli *boere*. Nikdy na to nezapomínali, neustále to měli na paměti. A především na to byli hrdí. Už od útlého dětství jim rodiče vštepovali, že patří k vyvolenému lidu. Zároveň to ovšem byla samozřejmost, o kterou při denních schůzkách v kavárně zavádili v hovoru jen málokdy. Rozuměla se sama sebou, tvořila neviditelný předpoklad jejich přátelství a důvěry, jejich myšlenek a pocitů.

Jelikož všichni pracovali jako úředníci v Jihoafrické železniční společnosti, scházeli se vždy po práci na kávu. Obyčejně si povídali o děvčatech, plánech do budoucnosti, o velké válce, která právě vrcholí v Evropě. Ale tentokrát zůstal Henning Klopper mlčky ponořený do svých myšlenek. Jindy byl ze všech tří nejvýřečnější, a teď ho přátelé zvědavě pozorovali.

„Je ti špatně?“ zeptal se Hans du Pleiss. „Nemáš malárii?“

Henning Klopper zavrtěl nepřítomně hlavou, ale neřekl nic.

Hans du Pleiss pokrčil rameny a obrátil se k Wernerovi.

„Přemýšlí,“ konstatoval Werner. „Dumá nad tím, jak by to ještě letos vytáhl ze čtyř na šest liber měsíčně.“

Jedním z neustále se opakujících témat jejich hovoru byly právě úvahy, jak přimět neochotné nadřízené, aby jim zvýšili hubený plat. Nepochybovali, že z dlouhodobé perspektivy to v železniční společnosti dotáhnou daleko. Všichni tři oplývali zdravým sebevědomím, byli inteligentní a plní energie. Potíž byla v tom, že to podle jejich názoru šlo tak nesnesitelně pomalu.

Henning Klopper se natáhl po svém šálku a polkl doušek kávy. Konečky prstů se přesvědčil, že vysoký bílý límeček je na svém místě. Potom si rukou zvolna přejel po pečlivě sčesaných vlasech s pěšinkou uprostřed.

„Budu vám vyprávět něco, co se událo před čtyřiceti lety,“ promluvil rozvážně.

Werner van der Merwe na něj mhouřil oči zpoza brýlí bez obrouček.

„Na to jsi moc mladý, Henningu,“ řekl. „O dobách před čtyřiceti lety nám budeš mít co povídat teprve za osmnáct let. Teď ještě ne.“

Henning Klopper potřásl hlavou.

„Není to moje vzpomínka. Nejde ani o mě, ani o moji rodinu. Jde o anglického seržanta, který se jmenoval George Stratton.“

Hans du Pleiss se zarazil uprostřed zapalování krátkého doutníku.

„Odkdy ty se zajímáš o Angličany?“ otázal se. „Dobrý Angličan je mrtvý Angličan, ať už je to seržant, politik nebo důlní předák.“

„Taky že je mrtvý,“ odtušil Henning Klopper. „Seržant George Stratton je mrtvý. Buď bez obav. Právě o jeho smrti vám chci vyprávět. Umřel před čtyřiceti lety.“

Hans du Pleiss otevřel ústa k další námitce, ale Werner van der Merwe mu pohotově položil ruku na rameno.

„Počkej,“ řekl. „Nech Henninga mluvit.“

Henning Klopper si dopřál ještě jeden doušek kávy a pečlivě si ubrouskem osušil koutky úst a tenký, světlý knírek.

„Bylo to v dubnu 1878,“ začal. „Když Britové válčili s africkými kmeny, které se vzbouřily.“

„Tu válku prohráli,“ doplnil Hans du Pleiss. „Jenom Angličani můžou prohrát válku s divochy. U Isandlwany a Rorke's Drift předvedla anglická armáda, k čemu je dobrá. Aby je zmasakrovali křováci.“

„Nech ho mluvit,“ ozval se Werner van der Merwe. „Nepřerušuj pořád.“

„To, co vám budu vyprávět, se stalo někde blízko řeky Buffalo,“ pokračoval Henning Klopper. „Domorodci jí říkají Gongqo. Oddíl Mounted Rifles, kterému Stratton velel, se utábořil a zaujal pozice na otevřené pláni u řeky. Před nimi se táhlo pohoří, jehož jméno si teď nevybavím. A za pohořím čekala tlupa bojovníků kmene Xhosa. Nebylo jich moc a měli chabé zbraně. Strattonovi vojáci se nemuseli nijak vzrušovat. Vyslání zvědové se vrátili zpátky s ujištěním, že skupina není organizovaná a zdá se, že se chystá na ústup. Kromě toho Stratton a jeho důstojníci očekávali během dne posily nejmiň o síle jednoho batalionu. Jenže najednou se seržantovi něco stalo. Obecně byl známý tím, že nikdy neztrácel klid, ale teď začal chodit od jednoho vojáka k druhému a loučil se s nimi. Ti, kdo ho viděli, to popisovali, jako by ho postihla nějaká horečka. Pak vzal pistoli a prostřelil si hlavu, před očima všech svých vojáků. Bylo mu šestadvacet let. O čtyři roky víc než mně.“

Henning Klopper se odmlčel, jako by konec příběhu zaskočil i jeho samého. Hans du Pleiss vyfoukl kroužek kouře z doutníku a vypadalo to, že čeká na pokračování. Werner van der Merwe luskl prsty na černého číšníka, který právě utíral stůl na druhém konci kavárny.

„To je všechno?“ zeptal se Hans du Pleiss.

„Ano,“ přisvědčil Henning Klopper. „Copak to nestačí?“

„Myslím, že potřebujeme ještě trochu kávy,“ prohlásil Werner van der Merwe.

Černý číšník, který napadal na jednu nohu, s úklonou přijal objednávku a létacími dveřmi zmizel v kuchyni.

„Proč nám tohle vykládáš?“ podivil se Hans du Pleiss. „K čemu ta historka o anglickém seržantovi, který dostane úžeh a zastřeší se?“

Henning Klopper s údivem pozoroval své přátele.

„Vy to nechápete? Vážně to nechápete?“

Jeho překvapení bylo nefalšované, nehrál ho ani nijak nepřikrášlil. Když čirou náhodou objevil článek o smrti seržanta Strattona v jednom časopise v domě svých rodičů, okamžitě cítil, že se ho to týká. V seržantově osudu spatřil částečně ten svůj. Zpočátku ho ta myšlenka ohromila, jak byla nepravděpodobná. Co by mohl mít společného se seržantem britské armády, který se naprosto zjevně pomátl a namířil hlaveň revolveru proti sobě?

Popravdě to nebyl popis Strattonovy smrti, co upoutalo jeho pozornost. Byly to poslední řádky článku. Jeden voják, který byl svědkem té události, po letech vypověděl, že Stratton si během onoho dne pro sebe mumlal pár slov, omílal je pořád dokola, jako by vyslovoval zaklínadlo: *Radši spáchám sebevraždu, než bych živý padl do rukou Xhosů.*

Právě tak vnímal Henning Klopper svou vlastní situaci jako Búr v Jižní Africe, kterou čím dál masivněji ovládali Angličané. Jako by si náhle uvědomil, že stojí před Strattonovou volbou.

Podřídít se, pomyslel si. Není nic horšího než muset žít v podmínkách, které si člověk neurčuje sám. Celá moje rodina, můj

lid musí žít pod anglickými zákony, v útisku, v opovržení. Naše kultura je ze všech stran vystavená ohrožení a organizovanému pošpinění. Angličané nás systematicky zadupávají do země. Největší nebezpečí poroby však spočívá v tom, když se z ní stane zvyk, rezignace pronikne do krve jako ochromující jed tak nenápadně, že si toho člověk ani nevšimne. Tehdy je porobení dokonáno. Poslední pevnost padla, vědomí se zatmělo a pomalu odumírá.

Svým dvěma přátelům se dosud s těmi úvahami nesvěřil. Ale všiml si, jak v rozhovorech o příkořích, která na nich spáchali Angličané, čím dál častěji sklouzávají k hořkým a ironickým komentářům. Zášť, jež kdysi vyburcovala jeho otce, aby šel do války proti Britům, zášť, která by měla být přirozená, jim chyběla.

Vyděsilo ho to. Kdo se v budoucnu postaví Angličanům na odpor, když ne jeho vlastní generace? Kdo bude hájit práva Búrů, když ne on? Nebo Hans du Pleiss nebo Werner van der Merwe?

Příběh seržanta Strattona mu ozřejmil něco, co už beztak věděl. Ale teď jako by už svému poznání nedokázal dál unikat.

Radši spáchám sebevraždu, než bych se podřídil. Ale protože chci žít, musí zaniknout zdroj útlaku.

Tak jednoduché, a přece těžké byly dvě jasně dané alternativy.

Neuměl vysvětlit, proč si pro vyprávění o seržantu Strattonovi zvolil právě tento den. Najednou prostě cítil, že nedokáže dál čekat. Nadešel čas, už nemůžou při odpolední kávě v jejich oblíbené kavárně jen snít o budoucnosti nebo plánovat oslavy narozenin. Existuje něco důležitějšího, co je předpokladem pro budoucnost jako takovou. Angličané, kterým se Jižní Afrika znelíbila, se mohli vrátit zpátky domů nebo se přesunout na další místo zdánlivě nekonečného britského impéria. Ale pro Henninga Kloppera, stejně jako pro ostatní Búry, neexistovalo vedle Jižní Afriky nic. Už to bude dvě stě padesát let, co za sebou spálili mosty, zbavili se náboženského útisku a objevili cíp Afriky jako ztracený ráj. Utrpení jim vnuklo pocit, že jsou vyvolený národ. Jejich budoucnost je právě tady, na jižní špičce afrického

kontinentu. Buď to, nebo porobení, které obnáší pozvolnou a nezadržitelnou zkázu.

Starý číšník se přibelhal s táckem. Rozechvělýma rukama posbíral použité šálky a naservíroval čistý porcelán a konvici s kávou. Henning Klopper si zapálil doutník a podíval se po svých přátelích.

„Copak to nechápete?“ zopakoval. „Nechápete, že stojíme před stejnou volbou jako seržant Stratton?“

Werner van der Merwe si sundal brýle a čistil si je kapesníkem.

„Potřebuju na tebe dobře vidět, Henningu Kloppere,“ řekl. „Musím se ujistit, že jsi to opravdu ty.“

Henning Klopper se rozlítil. Jak to, že nechápu, co se jim tu pokouší sdělit? Vážně je se svými názory naprosto osamocený?

„Vy nevidíte, co se okolo nás děje?“ zahřímal. „Jestliže nebudeme hájit naše právo zůstat Búry, kdo to za nás udělá? To chcete čekat, až bude celý národ tak oslabený a pošlapaný, že nám nezbude nic jiného než udělat to samé co George Stratton?“

Werner van der Merwe pomalu zavrtěl hlavou. V jeho odpovědi Henning Klopper zachytil omluvný podtón.

„Velkou válku jsme prohráli,“ řekl. „Je nás málo a dovolili jsme Angličanům, aby se tu přemnožili, přestože země kdysi patřila nám. Musíme se s nimi naučit žít v určité symbióze. Jiná možnost není. Je nás málo a víc nás už nebude. I kdyby naše ženy nedělaly nic jiného, než rodily jedno dítě za druhým.“

„Tady nejde o to, kolik nás je,“ odušil podrážděně Henning Klopper. „Tady jde o víru. O zodpovědnost.“

„Nejen o ně,“ namítl Werner van der Merwe. „Už chápu, co se nám tím příběhem snažíš říct. A máš podle mě naprostou pravdu. Rozhodně si potřebujeme připomínat, kdo jsme, já tedy určitě. Ale jsi snílek, Henningu Kloppere. Realita vypadá jinak. Na tom nic nezmění ani tvůj mrtvý seržant.“

Hans du Pleiss pokuřoval celou dobu svůj doutníček a pozorně poslouchal. Teď odložil nedopalek do popelníku a zadíval se na svého přítele.

„Ty máš něco za lubem,“ konstatoval. „Co bychom podle tebe měli udělat? To samé co komunisté v Rusku? Vzít zbraně a jako partyzáni se vydat do Dračích hor? Navíc zapomínáš, že v téhle zemi se nepřemnožili jenom Angličani. Největší hrozba, která ohrožuje náš způsob života, přichází od domorodců, od černochů.“

„Ti se nikdy na nic nezmůžou,“ zamítl to Henning Klopper. „Jsou nám natolik podřízení, že budou vždycky dělat, co jim poručíme, a myslet tak, jak jim řekneme. Budoucnost spočívá v boji mezi námi a Angličany. Tak to je.“

Hans du Pleiss dopil kávu a zavolal na starého číšníka, který nehybně čekal u dveří do kuchyně. Byli v kavárně sami, až na nějaké postarší muže, ponořené do vleklé šachové partie.

„Neodpověděl jsi mi na otázku,“ připomněl Hans du Pleiss. „Něco tě napadlo?“

„Henning Klopper má spoustu dobrých nápadů,“ ozval se Werner van der Merwe. „Buď se to týká toho, jak zlepšit organizaci v depech železniční společnosti, nebo jak se dvořit krásným dámám.“

„Možná,“ odpověděl Henning Klopper s úsměvem. Konečně měl pocit, že ho přátelé začali vnímat. Přestože jeho úvahy byly zatím neuspořádané a neměly jasné kontury, cítil potřebu podělit se o to, co mu tak dlouho leží v hlavě.

Starý číšník přišel ke stolu.

„Tři skleničky portského,“ poručil Hans du Pleiss. „Přičí se mi pít něco, po čem tak blázní Angličani, ale na druhou stranu je to víno z Portugalska.“

„Angláni vlastní řadu významných portugalských vinic,“ namítl Werner van der Merwe. „Oni jsou prostě všude. Nesnáším je, k čertu s nimi.“

Číšník začal sklízet nádobí ze stolu. Když Werner van der Merwe mluvil o Angličanech, zavadil přitom o stůl, který se zakymácel. Konvička s mlékem se převrhla a tekutina vystříkla Wernerovi na košili.

Kolem stolu se rozhostilo ticho. Werner van der Merwe se po díval na číšníka. Nato mrštně vstal, chytil starého muže za ucho a nevybíravě s ním zatřásl.

„Tys mi pobryndal košili,“ láteřil.

Vzpětí číšníkovi uštědřil políček. Rána byla tak silná, až se stařec zapotácel. Ale neřekl ani slovo a chvátal do kuchyně pro portské.

Werner van der Merwe se posadil a utřel si skvrny kapesníkem.

„Afrika by mohla být ráj na zemi,“ prohlásil. „Nebýt Angličanů. A kdyby domorodců nebylo víc, než kolik je nezbytně nutné.“

„Proměníme Jižní Afriku v ráj,“ navázal Henning Klopper. „Zaujmeme přední pozice v železniční společnosti. A zároveň se z nás stanou významní a prvořadí Búrové. Budeme naší generaci připomínat, co se od nás očekává. Musíme očistit a znovu nastolit naši čest. Angličané musí poznat, že jsme se jim nikdy nepodrobili. Nejsme jako George Stratton, my z boje neutíkáme.“

Přerušil svůj projev, když jim číšník na stůl postavil tři skleňičky a zpola plnou láhev portského.

„Ještě ses neomluvil, *kaffire*,“ řekl Werner van der Merwe.

„Omlouvám se za svou nešikovnost,“ odpověděl číšník anglicky.

„V budoucnu se naučíš mluvit afrikánsky,“ pokračoval Werner van der Merwe. „Každého *kaffira*, který promluví anglicky, postavíme před vojenský soud a zastřelíme jako psa. Teď běž. Vypadni!“

„Ať nás na to víno pozve,“ navrhl Hans du Pleiss. „Zašpinil ti košili, je jediné správné, že víno zaplatí z vlastní výplaty.“

Werner van der Merwe přikývl.

„Rozuměls, *kaffire*?“ řekl číšníkovi.

„Samozřejmě víno zaplatím,“ odpověděl číšník.

„S radostí,“ doplnil Werner van der Merwe.

„Bude mi potěšením víno zaplatit,“ řekl číšník.

Když osaměli, pokračoval Henning Klopper tam, kde se prve omdlěl. Příhoda s číšníkem už byla zapomenuta.

„Napadlo mě, že bychom založili spolek,“ řekl. „Nebo možná klub. Samozřejmě jen pro Búry. A v něm bychom diskutovali, učili se o vlastní historii. Byl by to klub, kde by nesměla zaznít angličtina, jen náš vlastní jazyk. Zpívaly by se naše písně, četli bychom naše národní spisovatele a jedli naše tradiční jídla. Když začneme tady, v Johannesburgu, třeba se to rozšíří dál. Pretoria, Bloemfontein, King William's Town, Pietermaritzburg, Kapské Město, všude. Potřebujeme probuzenecké hnutí. Upomínku na to, že Búrové se nikdy nenechají zotročit, nikdy nedovolí, aby padla jejich duše, i když tělo zahyne. Myslím si, že spousta lidí čeká právě na tohle.“

Pozvedli skleničky.

„To je výtečný nápad,“ řekl Hans du Pleiss. „Ale stejně doufám, že nám občas zbude chvíle na krásné ženy.“

„Samozřejmě,“ odušil Henning Klopper. „Všechno bude jako doteď. Jen k tomu přidáme něco, co jsme zatím potlačovali. A to dodá našemu životu naprosto nový obsah.“

Henning slyšel, jak slavnostně znějí jeho slova, možná až přejatě. Ale právě v tuhle chvíli mu to připadalo vhodné. Za těmi slovy se skrývaly velké ideje, zásadní pro budoucnost celého národa Búrů. Tak proč si nedopřát trochu patosu?

„Chceš mít ve spolku i ženy?“ zeptal se opatrně Werner van der Merwe.

Henning Klopper zavrtěl hlavou.

„Tohle je mužská záležitost,“ řekl. „Naše manželky nebudou běhat po schůzích. To k našim tradicím nikdy nepatřilo.“

Připili si. Henning Klopper si najednou uvědomil, že jeho dva přátelé už se začali chovat, jako by nápad s opětovným získáním toho, o co Búrové přišli před šestnácti lety ve válce, byl vlastně z jejich hlavy. Ale nijak ho to nepopudilo. Naopak, ulevilo se mu. Tak přece se nemýlil.

„Název,“ ozval se Hans du Pleiss. „Stanovy, pravidla výběru členů, formy schůzí. Předpokládám, že už to máš všechno vyřešené.“

„Na to je moc brzy,“ prohlásil Henning Klopper. „Musíme to důkladně promyslet. Právě teď, kdy je nutné co nejdřív osvobodit sebevědomí Búrů, musíme být zároveň trpěliví. Pokud budeme postupovat příliš rychle, riskujeme nezdar. A to nesmíme dopustit. Společenství mladých Búrů bude Angličanům trnem v oku. Udělají všechno pro to, aby nás zastavili, vyprovokovali, zastrašili. Musíme se dobře vyzbrojit. Pojďme se raději usnést, že rozhodnutí padne do tří měsíců. Během té doby můžeme dál diskutovat. Scházíme se tu přece denně. Můžeme přizvat další přátele a vyslechnout si, co si o tom myslí oni. Ale především musíme vnímat, co se odehrává v nás samých. Jsme připraveni něco pro svůj lid obětovat?“

Henning Klopper se odmlčel. Pohledem klouzal střídavě po tvářích svých přátel.

„Už je docela pozdě,“ řekl. „Mám hlad a chci se jít domů navečeřet. Ale zítra budeme v rozhovoru pokračovat.“

Hans du Pleiss rozlil zbytek vína z láhve do tří skleniček. Poté vstal.

„Připijme si na seržanta George Strattona,“ vyzval své spoléčníky. „Pojďme dokázat, jak nezlomná je síla Búrů, a připijme si na mrtvého Angličana.“

Všichni si stoupli a pozvedli skleničky.

Ve stínu u kuchyňských dveří stál starý Afričan a mladíky pozoroval. V hlavě mu bušila tíživá bolest z prožitého příkoří. Věděl ale, že pomine. Nebo se alespoň ponoří do zapomnění, které tiší všechn smutek. Druhý den třem mladým mužům opět naservíruje kávu.

O měsíc a něco později, 5. června 1918, založil Henning Klopper společně s Hansem du Pleissem, Wernerem van der Merwem a několika dalšími přáteli spolek, který nazvali *Mladá Jižní Afrika*.

Během několika let se počet členů nebývale rozrostl a Henning Klopper přišel s návrhem, aby se společenství přejmenovalo

na *Broederbond*, Bratrstvo. Od té doby bylo členství umožněno i mužům nad pětadvacet let. Ženám byl naopak vstup do spolku navždy zapovězen.

Ale nejdůležitější změna se udála v zasedací místnosti hotelu Carlton v Johannesburgu 26. srpna 1921 v pozdních večerních hodinách. Tehdy padlo rozhodnutí, že se z Bratrstva stane tajné společenství s iniciačními rituály a jeho členové budou vázáni bezvýhradnou loajalitou vůči hlavnímu cíli společenství: hájit práva vyvoleného národa Búrů v Jižní Africe, která je jejich domovinou a které budou jednoho dne neomezeně vládnout. Bratrstvo se mělo obestřít tichem, jeho členové budou nikým nepozorováni pracovat na svěřeném úkolu.

Během třiceti let získalo Bratrstvo prakticky absolutní vliv na veškeré nejdůležitější oblasti jihoafrické společnosti. Nikdo se nemohl stát prezidentem země, jestliže nebyl členem Bratrstva nebo neměl jeho požehnání. Nikdo se nemohl stát ministrem vlády nebo získat významnou společenskou funkci, pokud za jmenováním či pověřením nestálo Bratrstvo. Kněží, soudci, profesori, majitelé novin, podnikatelé, všichni vlivní a mocní muži přináleželi k Bratrstvu, všichni mu přísahali věrnost a složili slib mlčenlivosti týkající se velkého úkolu chránit vyvolený lid.

Bez tohoto společenství by se nikdy neprosadily zákony apartheidu, které byly přijaty v roce 1948. Ale prezident Jan Smuts, podpořený stranou United Party, nezaváhal. S podporou Bratrstva se mohl rozdíl mezi takzvanými nižšími rasami a bílou vyšší vrstvou podříditi agresivnímu systému zákonů a nařízení, které měly jednou provždy zajistit, že se Jižní Afrika bude měnit podle představ Búrů. Existuje pouze jeden vyvolený národ. Od toho faktu se odvíjí všechno ostatní.

V roce 1968 oslavilo Bratrstvo v utajení padesát let od svého založení. Henning Klopper jako poslední žijící zakladatel zakončil svůj projev těmito slovy: *Uvědomujeme si vůbec hluboko v našich*

myslích, jaká nesmírná síla se dnes večer mezi těmito čtyřmi zdmi shromáždila? Ukažte mi organizaci, která má v Africe větší vliv. Ukažte mi organizaci, která má větší vliv na celém světě!

Ke konci sedmdesátých let se vliv Bratrstva na politiku Jižní Afriky dramaticky snížil. Anatomie apartheidu, která stavěla na systematickém útlaku černochů a všech ostatních obyvatel tmavé pleti, pomalu vlivem vlastní neudržitelnosti odumírala. Bílí liberálové už nechtěli nebo nedokázali dál pasivně přihlížet blížící se katastrofě.

Ale především se vzepřelo utlačované většinové obyvatelstvo. Nesnesitelný tlak apartheidu překročil nejzazší meze. Odpor vůči němu rostl každým dnem a okamžik střetu se blížil.

V tu chvíli už se nicméně mezi Búry sbíraly jiné síly, které se soustředily na budoucnost.

Vyvolený národ se nikdy nepodrobí. Raději zemřít než zasednout ke stolu a sdílet jídlo s Afričanem nebo jiným barevným, tak zněl základní předpoklad. Fanatické poselství nezmizelo spolu se slábnoucím vlivem Bratrstva.

V roce 1990 byl z ostrova Robben propuštěn Nelson Mandela. Strávil tam jako politický vězeň bezmála třicet let.

Zatímco celý svět jásal, mnoho Búrů považovalo Mandelovo propuštění za nenápadné a v tichosti podepsané vyhlášení války. Prezident de Klerk se stal nenáviděným zrádcem.

Tou dobou se v nejvyšším utajení sešlo několik mužů, kteří se rozhodli vzít zodpovědnost za budoucí generace Búrů do vlastních rukou. Byli to nemilosrdní lidé. Ale považovali to za úkol svěřený od Boha. Nikdy se nepodrobí. A nikdy se nesníží k tomu, co udělal George Stratton.

Byli připraveni použít jakýchkoliv prostředků, aby ochránili svá práva, která považovali za svatá.

Sešli se ve vší tajnosti a učinili zásadní rozhodnutí. Rozpoutají občanskou válku, která může skončit jen jediným způsobem. Zničujícím krveprolítím.

V témže roce Henning Klopper zemřel. Bylo mu devadesát čtyři let. Na sklonku života se jeho vědomí často ve snech prolínalo se seržantem Strattonem. A pokaždé, když si ve spánku přiložil pistoli k hlavě, vzbudil se v temné ložnici zbrocený potem. Přestože byl starý a už ho nezajímalo, co se kolem něj děje, docházelo mu, že Jižní Afriku čekají nové časy. A na ty už si nikdy nezvykne. Ležel bdělý ve tmě a představoval si, jak asi bude vypadat budoucnost. Ale tma kolem byla neprostupná a on občas cítil, jak se v něm vzmáhá obrovský neklid. Viděl sám sebe jako ve vzdáleném snu, seděl v kensingtonské kavárničce s Hansem du Pleissem a Wernerem van der Merwem a slyšel svůj vlastní hlas, jak mluví o zodpovědnosti za budoucnost Búrů, která leží na jejich bedrech.

I dnes, pomyslel si, sedí někde mladí muži, mladí *boere*, a u kávy diskutují o tom, jak ovládnout a ubránit budoucnost. Vyvolený národ nikdy neskloní hlavu, nikdy se nepoddá.

Navzdory neklidu, který se ho v temné ložnici někdy zmocňoval, zemřel Henning Klopper v hlubokém přesvědčení, že jeho následovníci se nikdy neuchýlí k tomu, co udělal seržant George Stratton onoho dne v dubnu 1878 u řečiště v Gongqu.

Búrové se nikdy nepodrobí.

žena z ystadu

1

Realitní makléřka Louisa Åkerblomová vyšla ze spořitelny ve Skurupu krátce po třetí hodině odpoledne. Byl pátek čtyřiaadvacátého dubna. Zastavila se venku na chodníku, nasála do plic čerstvý vzduch a zároveň přemýšlela, co teď udělá. Nejradši by pro dnešek s prací skončila a jela rovnou domů do Ystadu. Jenže na druhou stranu slíbila nějaké vdově, která volala dopoledne, že se u ní zastaví a podívá se na dům, který chce žena prodat. V duchu počítala, kolik jí to zabere času. Nejvýš hodinu, rozhodla se. Víc určitě ne. A taky musí koupit chleba. Její manžel Robert obvykle veškeré pečivo napekl doma, ale zrovna tenhle týden to nestihl. Přejela náměstí kosým pohledem a vydala se doleva směrem k pekařství. Když otevírala dveře, zacinkal staromódní zvoneček. Žádní jiní zákazníci tam v tu chvíli nebyli a prodavačka za pultem, která se jmenovala Elsa Personová, si později vybavila, že jí Louisa Åkerblomová připadala dobře naladěná, dokonce se zmínila o tom, jak je úžasné, že konečně přišlo jaro.

Koupila tmavý žitný chleba a ještě žlutkové řezy, chtěla rodinu překvapit zákuskem. Pak se vrátila k budově spořitelny, kde měla ze zadu zaparkované auto. Po cestě potkala mladé manžele z Malmö, kterým právě prodala dům. Byli ve spořitelně zařídit všechny náležitosti, převést peníze a podepsat smlouvu o koupi a hypotéce. Prožívala s nimi radost z toho, že získali vlastní bydlení. Zároveň jí to ale dělalo starosti. Zvládnou splácet půjčku i s úroky? Jsou těžké časy, málokdo si může být jistý, že ho zítra nevyhodí z práce. Co když manžel zničehonic skončí jako nezaměstnaný? Každopádně s nimi důkladně prošla jejich finanční situaci. Na rozdíl od mnoha mladých lidí nebyli zatíženi nesmyslnými dluhy z kreditních karet. A manželka vypadala jako spořivá hospodyňka. Určitě to zvládnou. Pokud ne, uvidí za čas jejich dům v nabídce nemovitostí na prodej. Možná ho bude prodávat zase ona nebo její manžel Robert. Nebylo neobvyklé, že během několika málo let prodávali jeden a ten samý dům třeba třikrát.

Odemkla auto a vytukala na telefonu číslo do jejich kanceláře v Ystadu. Ale Robert už odešel domů. Vyslechla si na záznamníku jeho zprávu, že Åkerblomova realitní kancelář má o vikendu zavřeno, nicméně se těší na zákazníky opět v pondělí od osmi hodin ráno.

Nejprve ji překvapilo, že Robert šel domů tak brzo. Pak si ale vzpomněla, že se měl odpoledne sejít s auditorem. Nahrála na záznamník vzkaz: „Ahoj, jenom se zajedu podívat na jeden dům u Krageholmu a pak pojedou do Ystadu, teď je čtvrt na čtyři, do pěti jsem doma,“ a vrátila telefon do držáku v autě. Třeba se Robert ještě po schůzce s auditorem do kanceláře vrátí.

Z vedlejšího sedadla vzala plastové desky a vytáhla z nich mapku, kterou si načrtla podle ženina popisu. Dům stál u odbočky mezi Krageholmem a Vollsjö. Celá cesta jí zabere něco přes hodinu, než tam dojede, prohlédne si nemovitost a pozemek a dorazí domů do Ystadu.

Zvažovala, že to přece jen nechá plavat. Ono to počká, říkala si. Vezmu to do Ystadu podél pobřeží a radši se na chvíli zastavím a pokochám se výhledem na moře. Jeden dům už jsem dneska prodala. To stačí.

Začala si broukat žalmy, nastartovala a vyjela ze Skurupu. Ale když měla odbočit na silnici do Trelleborgu, znovu si to rozmyslela. V pondělí ani v úterý si vdovin dům prohlédnout nestihne. Zákazníci by to mohlo odradit a obrátila by se na jinou realitní kancelář. To si nemůžou dovolit. Doba je už tak dost krušná. Konkurence vystrkuje dráčky. Nikdo si nemůže dopřát luxus odmítnout zakázku, pokud není vyloženě neprodejná.

Povzdychla si a odbočila na druhou stranu. Pobřeží a moře musejí počkat. Co chvíli zašilhala po mapce. Příští týden si koupí držák, aby nemusela otáčet hlavu pokaždé, když si ověřuje, jestli jede správně. Ale vdovin dům by měla najít celkem snadno, přestože odbočku, kterou jí žena popsala, zatím na svých cestách míjela. Ale jinak znala místní končiny z paměti. Příští rok oslaví její a Robertova realitní kancelář deset let na trhu.

Až ji to překvapilo. Už deset let. Jak ten čas letí, snad až moc rychle. Během oněch deseti let se jim narodily dvě děti a celou dobu tvrdě dřeli, aby firma prosperovala. Když začínali, bylo to mnohem jednodušší, uvědomovala si. Dnes by se na trhu rozhodně neuchytili. Měla by být spokojená. Bůh byl k ní a její rodině milostivý. Musí si s Robertem znovu promluvit, aby zvýšili příspěvek na Fond ohrožených dětí. Manžel bude určitě váhat, přece jenom má větší starost o peníze než ona. Ale nakonec ho přemluví, jako ostatně skoro vždycky.

Najednou si všimla, že jede špatně, a zabrzdila. V zamyšlení nad rodinou a uplynulými deseti lety odbočku nejspíš přejela. Potichu se pro sebe zasmála, potřásla hlavou a bedlivě se rozhlédla, než se s autem otočila a vydala se nazpátek.

Tady ve Skåne je krásná krajina, pomyslela si. Krásná a otevřená. Ale zároveň tajuplná. Na první pohled se tváří jako plochá rovina, ale vmžiku se dokáže změnit v hluboké údolí, kde se krčí domy a statky jako na opuštěném ostrově. Jezdila tudy, aby obhlédla nějaký nový dům na prodej nebo ho ukázala zájemcům o koupi, a nikdy ji nepřestalo překvapovat, jak je zdejší krajina proměnlivá.

Kousek za Erikslundem sjela ke krajnici a zkontrolovala popis cesty. Tentokrát jede správně. Zabočila doleva a už se těšila na cestu ke Krageholmu, která byla vysloveně půvabná. Silnice se jemně vlnila po kopcích a přes Krageholmský les a vlevo od ní se za listnatými stromy třpytilo jezero. Už tudy jela snad tisíckrát, a přesto se jí ten pohled neomrzel.

Zhruba po sedmi kilometrech se začala dívat po poslední odbočce. Vdova ji popsala jako pěšinu pro traktory, nebyla vysypaná štěrkem, ale byla plně sjízdná. Jakmile Louisa Åkerblomová odbočku zahlédla, přibrzdila a zahrnula doprava. Dům se měl objevit po levé straně zhruba o kilometr dál.

Když ujela tři kilometry a cesta najednou končila, musela si přiznat, že zabloudila.

Na okamžik se jí zmocnilo pokušení nechat dům na jindy a jet radši domů. Ale pak tu myšlenku setřásla a vrátila se na hlavní

silnici. O nějakých pět set metrů dál na sever znovu zabočila doprava. Jenže ani tady na žádný dům, který by odpovídal popisu, nenarazila. Povzdychla si, otočila vůz nazpátek a řekla si, že se někoho zeptá. Chvilí předtím minula stavení, které se rýsovalo za skupinkou stromů.

Zastavila, vypnula motor a vystoupila z auta. Stromy dýchaly svěží vůní. Vydala se do vršku k domu, byl to typický obílený statek, jakých bylo v kraji plno. Ale zachovalo se jen jedno křídlo. Uprostřed dvora stála studna s černě natřenou pumpou.

Louisa Åkerblomová se váhavě zastavila. Dům působil opuštěným dojmem. Možná bude opravdu nejlepší, když pojedou domů a bude doufat, že se vdova neurazí.

Ale zaklepat můžu, pomyslela si. Za to nic nedám.

Na cestě k hlavní budově minula velkou, červeně natřenou stodolu. Nedalo jí to a pootevřenými vraty nakoukla dovnitř.

To, co tam spatřila, ji udivilo. Ve stodole stála dvě auta. Nepovažovala se za kdovíjakého znalce, ale nemohla si nevšimnout, že to jedno je hodně drahý model mercedesu a to druhé zase luxusní BMW.

Takže je přece někdo doma, pomyslela si a pokračovala k obílenému domu.

A navíc ten někdo nemá hluboko do kapsy.

Zaklepala na dveře, ale nic se nedělo. Zaklepala o něco silněji, znovu bez odpovědi. Chtěla nahlédnout do okna vedle dveří, ale závěsy byly zatažené. Zaklepala potřetí a pak dům obešla, aby se podívala, jestli vzadu není ještě jeden vchod.

Za statkem se rozprostíral zpustlý ovocný sad. Jabloně nikdo neprořezal určitě dobrých dvacet, třicet let. Pod hrušní stál zahradní stůl a prohnílé židle. Poblíž zatřepetala křídly straka a odletěla. Žádné dveře tu nebyly a Louisa Åkerblomová se vrátila před dům.

Naposledy zaklepu, řekla si v duchu. Když se nikdo neukáže, jedu domů. A ještě se stihnu zastavit na chvíli u moře, než bude čas vařit večeři.

Zabušila pěstí na dveře.

Znovu jí odpovědělo ticho.

Spíš za sebou ucítila něčí přítomnost, než že by příchozího na dvoře zaslechla. Bleskově se otočila.

Muž stál od ní zhruba pět metrů. Vůbec se nehýbal, jen ji pozoroval. Všimla si, že má na čele jizvu.

Najednou v ní byla malá dušička.

Odkud se tu vzal? Proč ho neslyšela přicházet? Dvůr byl vysypaný šterkem. Že by se k ní přikradl úmyslně?

Udělal pár kroků směrem k němu a pokusila se o normální tón.

„Promiňte, jestli jsem vás vyrušila. Dělán v realitách, hledám jeden dům a zabloudila jsem. Chtěla jsem se jen zeptat na cestu.“

Muž mlčel.

Možná to není Švéd a vůbec jí nerozumí? Něco na jeho vzhledu ji přimělo k myšlence, že je to cizinec.

Zničehonic věděla, že musí okamžitě odsud. Ten nehybný muž se studenýma očima jí naháněl strach.

„Už vás nebudu zdržovat,“ řekla. „Nezlobte se, že jsem sem tak vlezla.“

Vykročila, ale v půli kroku se zarazila. Nehybný muž najednou ožil. Vytáhl cosi z kapsy bundy. Nejprve to nepoznala. Pak jí došlo, že je to pistole.

Pomalů zbraň zvedl a namířil na její hlavu.

Dobrý Bože, stihla si ještě pomyslet.

Dobrý Bože, pomoz mi. On mě chce zabít.

Dobrý Bože, pomoz mi.

Bylo tři čtvrtě na čtyři odpoledne, čtyřiadvacátého dubna 1992.